

ZBIRKA NALOG

s tekmovanj Mladina in gore

Zbral in uredil Uroš Kuzman

PLANINSTVO od A do Ž

PLANINSTVO OD A DO Ž

ZBIRKA NALOG S TEKMOVANJ MLADINA IN GORE

PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE

ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Planinska zveza Slovenije

BESEDA UREDNIKA

Tekmovanje Mladina in gore je šolsko športno tekmovanje, namenjeno osnovnošolcem zadnje triade. Štiričlanske ekipe mladih planincev se pomerijo v znanju, veščinah in izkušnjah z vseh področij gorniške dejavnosti. Začetki tekmovanja segajo v leto 1988, ko je bilo organizirano srečanje planinskih skupin, ki so delovale pod okriljem Mladinskega odseka Planinskega društva Domžale, leto zatem pa se je odvil prvi dogodek na državni ravni. Zaradi velikega števila ekip od leta 2000 poteka tudi regijski – izbirni del, zadnjih pet let pa je, vzporedno z državnim dogodkom, organiziran srednješolski preizkus znanja za dvočlanske ekipe. Osnovni del tekmovanja je pisni test, v katerem morajo tekmovalci izkazati znanje planinske šole in poznavanje aktualnih planinskih tem. Najboljših pet do osem osnovnošolskih ekip se nato uvrsti v finalni kviz, ki poteka pred občinstvom, srednješolske dvojice pa dodatne teoretične in praktične preizkuse rešujejo pred komisijo.

Vir slike spletna stran siol.net

Knjiga vsebuje urednikov izbor vprašanj v desetletju med šolskima letoma 2009/10 in 2019/20. Da se ne bi ponavljala, so bila nekatera vprašanja odstranjena, aktualizirana ali spremenjena. Osrednji vir za pripravo na tekmovanje je učbenik *Planinska šola* (B. Rotovnik in drugi, Planinska založba PZS, štiri izdaje), zato je mogoče večino odgovorov najti v njem. Ta zbirka je razdeljena na tri dele. V prvem so vprašanja urejena po poglavjih učbenika *Planinska šola*, dodani pa so nekateri izzivi, ki so jih v finalnih delih tekmovanja reševali srednješolci. Ne, ne gre za "vse, kar je vredno izpostaviti", vseeno pa menim, da so tekmovanja v teh enajstih letih postregla z zelo pestrim in zanimivim naborom nalog, ki posamezniku ali skupini omogočajo kakovostno utrjevanje znanja. Drugi del je namenjen (samo)evalvaciji. V njem je šest testov z regijskih in državnih tekmovanj, ki vsak zase lepo zaokrožujejo celotno vsebino učbenika *Planinska šola*. V zadnjem, tretjem poglavju je zbranih sto vprašanj za izvedbo planinskega kviza. Večina jih izvira iz finalnega dela tekmovanja Mladina in gore, vsa pa so bila prilagojena tako, da jih je mogoče uporabiti za izvedbo kviza v okviru planinskega krožka, planinskega tabora ali zgolj za planinsko obarvano družabno popoldne.

Za tako zasnovo knjige sem se odločil, ker sem želel njeno vsebino približati vsem, ki v naši organizaciji skrbite za prenos svojih znanj na mlade in malo manj mlade gornike. Torej ne le mentorjem ekip in udeležencem tekmovanja Mladina in gore, temveč tudi organizatorjem planinskih šol, planinskih taborov in orientacijskih tekmovanj ter vodnikom, mladinskim voditeljem in mentorjem planinskih skupin. Veliko izkušenj, idej, znanja in veščin je bilo v okviru tekmovanja prenesenih na papir v tem desetletju! Bilo bi škoda, če jih kot organizacija ne bi znali izkoristiti.

Nazadnje mi dovolite, da se ob odhodu z mesta odgovornega recenzenta tekmovanja zahvalim sodelavcem, ki so v teh letih pripravljali in pregledovali naloge ter na ta način s svojim avtorskim prispevkom omogočili izdajo knjige. To so: Bojan Rotovnik, Miha Pavšek, Roman Ponebšek, Nina Rman, Jaka Kotnik, Matija Zorn, Izabel Vadnal, Urška Trček, Franc Kadiš, Barbara Bajcer, Tine Pavšič, Monika Korenč in Luka Kuštrin. Posebno zahvalo prejmejo tudi Janja Stopar, Vanja Blažica in Damjan Omerzu, ki so poleg omenjenih nalog podrobno pregledali to knjigo, ter Blaž Lesnik, ki je vsa ta leta moderiral finalni del tekmovanj. Seveda gre zahvala tudi neutrudljivi Brigiti Čeh, ki s svojo vnemo in predanostjo že dobri dve desetletji skrbi za nemoteno izvedbo tekmovanj po vsej Sloveniji. Verjamem, da je letošnji tekmovalni odmor zaradi pandemije le začasen in da se bodo mladi z vseh vetrov prav kmalu spet srečevali v pravem planinskem duhu.

Uroš Kuzman
Velenje, april 2021

Planinstvo od A do Ž

Zbirka nalog s tekmovanj Mladina in gore

UREDNIK

Uroš Kuzman

UREDNIK PLANINSKE ZALOŽBE

Vladimir Habjan

LEKTORIRANJE

Sonja Čokl

TEHNIČNI UREDNIK

Emil Pevec

STROKOVNI PREGLED

Vanja Blažica, Janja Stopar, Damjan Omerzu

FOTOGRAFIJI NA OVITKU

Manca Ogrin

OBLIKOVANJE NASLOVNICE

Mojca Dariš

PRELOM

Marko Gorjup

TISK

???

NAKLADA

600

IZDALA IN ZALOŽILA

Planinska zveza Slovenije

Ob železnici 30 a

SI-1000 Ljubljana

www.pzs.si

info@pzs.si

Ljubljana, 2021

EVIDENČNA ŠTEVILKA ZALOŽBE

528

ZA PLANINSKO ZVEZO SLOVENIJE

Jože Rován

Brez pisnega dovoljenja Planinske zveze Slovenije so prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, tudi fotokopiranje, tiskanje ali shranitev v elektronski obliki. Tako ravnanje pomeni, razen v primerih od 46. do 57. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah, kršitev avtorske pravice.

1. POGLAVJE: REŠUJEM IN UTRJUJEM

– Vprašanja po poglavjih učbenika *Planinska šola*

7

Kulturne in sociološke osnove planinstva	8
Planinec, bio-psiho-socialno bitje	17
Prva pomoč in reševanje	21
Gorsko okolje	28
Razvedanje	37
Nevarnosti v gorah	48
Gibanje v gorah	58
Rešitve	65

2. POGLAVJE: ZA ORIENTACIJO NAPRAVIM EVALVACIJO

– Vzorci testov s tekmovanj Mladina in gore

67

Regijsko tekmovanje 2017/18	68
Državno tekmovanje 2017/18	75
Regijsko tekmovanje 2018/19	83
Državno tekmovanje 2018/19	90
Regijsko tekmovanje 2019/20	97
Državno tekmovanje 2019/20	104
Dodatni izziv: Planinstvo od A do Ž	111
Rešitve	113

3. POGLAVJE: ČAS JE ZA KVIZ

– Sto vprašanj za planinski kviz

115

I. POGLAVJE

REŠUJEM IN UTRJUJEM

VPRAŠANJA PO POGLAVJIH UČBENIKA PLANINSKA ŠOLA

Osrednji vir za pripravo na tekmovanje Mladina in gore je učbenik *Planinska šola*. Vprašanja, ki so zbrana v tem poglavju, so urejena po poglavjih učbenika in tako omogočajo učinkovito utrjevanje znanja po posameznih temah, dotikajo pa se tudi nekaterih aktualnih planinskih vsebin iz zadnjega desetletja. Poleg osnovnega nabora vprašanj izbrana poglavja vsebujejo tudi dodatne izzive, ki so jih na tekmovanju Mladina in gore v reševanje dobile najboljše srednješolske ekipe.

Foto Manca Ogrin

KULTURNE IN SOCIOLOŠKE OSNOVE PLANINSTVA

Poglavje zajema vprašanja s področja zgodovine planinstva, alpinizma in reševanja v gorah ter o planinski organizaciji in njenih vrednotah.

1. Človek se je gora sprva bal, saj ni razumel naravnih pojavov, ki so bili na visokih nadmorskih višinah intenzivnejši kot v dolinah. Pogosto jih je povezoval tudi z bivališčem bogov.

Katero ljudstvo je verjelo, da je njihov najvišji vrh prebivališče dvanajstih bogov?

- a) Ameriški Indijanci.
- b) Stari Grki.
- c) Alpsko ljudstvo Ötzi.
- d) Stari Rimljani.

2. V srednjem veku so imeli zaradi razvoja trgovine veliko vlogo gorski prelazi. Potovanja čez njih so bila povezana s številnimi nevarnostmi, od naravnih ujm do napadov domačinov. Zaradi pomoči romarjem, trgovcem in popotnikom so ob poteh nastali številni hospici oziroma zavetišča.

Eden takih hospicev na poti z Jezerskega proti Jezerskemu vrhu stoji še danes. Kako se imenuje?

- a) Bivak za Akom.
- b) Jenkova kasarna.
- c) Češka koč.
- d) Storžiški rov.

3. Pesnik Francesco Petrarca velja za prvega dokumentiranega "gornika", saj se je leta 1336 povzpел na Mont Ventoux z motivom, kot je zapisal sam, da bi dosegel pomembno višino. V Sloveniji se je načrtno odkrivanje gora začelo šele v drugi polovici 18. stoletja.

Povežite imena in priimke z vzponi, tako da na črto vpišete ustrezne kombinacije števil in črk.

1) Baltazar Hacquet.	a) Vzpon za Storžič.
2) Štirje srčni možje.	b) Vzpon na Mali Triglav.
3) Janez Anton Scopoli.	c) Vzpon na Grossglockner brez vodnika.
4) Valentin Stanič.	d) Vzpon na vrh Triglava.

Odgovor: _____

4. Bil je naravoslovec, etnolog in kirurg. V Idriji je deloval v drugi polovici 18. stoletja in je pomembno prispeval k razvoju naravoslovja na Slovenskem ter k širšemu poznavanju slovenske dežele, njenih ljudi in običajev.

Kdo je zgoraj opisani veliki mož svojega časa, v čigar knjigi je bila objavljena tudi upodobitev Triglava na sliki?

- a) Baltazar Hacquet.
- b) Janez Anton Scopoli.
- c) Julius Kugy.
- d) Pavel Kunaver.

Vir slike učbenik Planinska šola

5. V devetnajstem stoletju so moški visokega stanu hodili v gore v šolnih, fraku in cilindru, plezali pa so v jahalnih škornjih in ozkih jahalnih hlačah. Cepina niso poznali, uporabljali so sekire in kladiva. Za začetek modernega alpinizma štejemo obdobje, ko so alpinisti začeli plezati v šesti težavnostni stopnji.

Katere dogodke štejemo za mejnik začetka modernega alpinizma?

- a) Premagane so bile Severne stene Matterhorna, Grandes Jorasses in Eigerja.
- b) Edvard Whymper je z vodniki preplezal eno najzahtevnejših evropskih gora, Matterhorn.
- c) Osvojeni so bili prvi osemtisočaki.
- d) Davo Karničar je kot prvi človek na svetu smučal iz vrha Mount Everesta do baznega tabora.

6. Odločilno pobudo za ustanovitev Slovenskega planinskega društva, predhodnika Planinske zveze Slovenije, je dala družba ljubljanskih planincev, ki je bila znana po tem, da je s seboj vedno nosila pipe, vžgalice in tobak.

Kakšno je bilo ime te družbe?

- a) Skalaši.
- b) Drenovci.
- c) Piparji.
- d) Kadilniki.

Vir slike učbenik Planinska šola

7. Slovensko planinsko društvo je bilo ustanovljeno leta 1893. Do prve svetovne vojne je pod njegovim okriljem zrastle 37 planinskih koč in zavetišč, med drugim tudi Orožnova koča pod Črno prstjo.

Kdo je bil Fran Orožen?

- a) Prvi raziskovalec slovenskih gora, tudi mecen prvopristopnikov na Triglav.
- b) Prvi načelnik Slovenskega planinskega društva.
- c) Prvi slovenski zimski alpinist, začetnik moderne alpinistike v Evropi.
- d) Avtor prvega planinskega priročnika Na planine!

Vir slike učbenik Planinska šola

8. Jakob Aljaž je eno izmed najopaznejših imen slovenske planinske zgodovine. Zaznamovalo jo je njegovo simbolno dejanje, ko je od občine kupil vrh Triglava in na njem postavil stolp.

V kateri gorski vasi je deloval župnik Jakob Aljaž?

- a) Kranjska Gora.
- b) Dovje.
- c) Gozd Martuljek.
- d) Mojstrana.

9. Po ustanovitvi Slovenskega planinskega društva se je začel hiter razmah organiziranega planinstva na Slovenskem. Konec 19. stoletja je tako postregel še z drugimi pomembnimi dogodki.

Katera dva dogodka sta se zgodila istega leta?

- a) Ustanovitev Slovenskega planinskega društva in začetek izhajanja *Planinskega vestnika*.
- b) Postavitev Aljaževega stolpa na Triglavu in začetek izhajanja *Planinskega vestnika*.
- c) Prvič preplezana Severna Triglavska stena in organizacija prvega slovenskega tečaja za gorske vodnike.
- d) Ustanovitev Slovenskega planinskega društva in postavitev Aljaževega stolpa na Triglavu.

10. Prvenstveni vzponi in premagovanje sten so bili v prvi polovici 20. stoletja v domeni posameznikov, ki so ob pomoči domačinov ali sami osvajali vrhove in premagovali zahtevne smeri.

Povežite dosežke z imeni, priimki in letnico, tako da na črto vpišete ustrezne kombinacije števil in črk.

1) Direktna smer v Špiku.	a) Mira Marko Debelak in Stanko Tominšek, 1926.
2) Osrednji steber Triglavske stene.	b) Henrik Tuma in vodnik Jože Komac, 1910.
3) Prvi zimski vzpon na Triglav.	c) Pavla Jesih in Joža Čop, 1945.
4) Slovenska smer v Severni Triglavski steni.	d) Drenovci, 1912.

Odgovor: _____

11. Barvno znamenje za označevanje planinskih poti, ki ga sestavlja bela pika, obdana z rdečim kolobarjem, imenujemo markacija. Leta 1922 jo je vpeljal planinec, po katerem je v Sloveniji dobila svoje ime. Gre tudi za avtorja prvega slovenskega planinskega zemljevida – Julijske Alpe.

Kdo je omenjeni gornik?

- a) Tone Tomše.
- b) Rudolf Badjura.
- c) Adam Knaflič.
- d) Alojzij Knafelc.

12. Slovensko planinsko društvo je skušalo organizirati tudi reševalne skupine za pomoč ponesrečenim v gorah. Ideja je bila realizirana devetnajst let po njegovi ustanovitvi, ko sta zdravnika dr. Josip Tičar in dr. Jernej Demšar dala pobudo za prvo gorsko reševalno postajo v Kranjski Gori.

Kateri dogodek je botroval pobudi za ustanovitev te postaje?

- a) Nesreča na novo odprti Tominškovi poti, ko se je poškodoval fotograf Anton Gregorc.
- b) Nesreča dr. Josipa Cerka na Stolu.
- c) Nesreča na vrhu Triglava, ko je strela ubila Antona Korošča.
- d) Nesreča dr. Klementa Juga v Severni Triglavski steni.

13. V Severni Triglavski steni poleg številnih stebrov in grap izrazito izstopa profil Sfinge, ki je zaradi previsnega in gladkega sveta postala zelo zaželen cilj plezalcev v sredini prejšnjega stoletja. Celo desetletje so se najboljši slovenski alpinisti trudili speljati smer čez njen obraz.

Katera dva alpinista sta prva preplezala znameniti Obraz Sfinge?

- a) Brata Anže in Miha Marenče, leta 2006.
- b) Ante Mahkota in Peter Ščetin, leta 1966.
- c) Miha Kajzelj in Gregor Kresal, leta 1995.
- d) Franček Knez in Jože Zupan, leta 1962.

14. Leta 1975 je sedem članov legendarne himalajske odprave za takratno Jugoslavijo osvojilo prvi osematisočak. Prva na vrhu sta bila Stane Belak - Šrauf in Marjan Manfreda - Marjon.

Na katero goro sta se povzpela?

- a) K2.
- b) Manaslu.
- c) Makalu.
- d) Anapurna.

15. Trinajstega maja 1979 sta na najvišjo goro sveta, 8848 m visoki Mount Everest, priplezala prva Slovenca.

Kdo sta bila omenjena alpinista?

- a) Bojan Pollak - Bojč in Tone Škarja.
- b) Viki Grošelj in Stane Klemenc.
- c) Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik.
- d) Tomo Česen in Stane Belak - Šrauf.